

וכגון שעשויה **בבקעה**, שדינה ככרמלית, (347) ואסור לטלטל בה בשבת ארבע אמות כדין רשות הרבים דאורייתא. [אבל אכסדרה העשויה לפני הבתים, אף שאין עושין לה דפנות, מכל מקום, גדורה היא על ידי כתלי הבתים משלשת צידיה, ורשות היחיד גמורה היא],

רב אמר: מותר לטלטל חפצים בשבת ממקום למקום בכולה, כלומר, בכל האכסדרה, ודינה כרשות היחיד גמורה, משום דאמרינן "פי תקרה יורד וסותם", והרי היא כמוקפת מחיצות מכל רוחותיה.

ושמואל אמר: אין מטלטלין בה בתוך האכסדרה אלא בארבע אמות כדין כרמלית [וכדין רשות הרבים], משום דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם מארבע רוחותיה.

אבל, אם היתה שם לכל הפחות מחיצה אחת, מודה שמואל שאמרינן "פי תקרה יורד וסותם" להשלים את שאר מחיצותיה. (348)

ונמצא לכאורה, שאב"י, האומר "פי תקרה יורד וסותם" בסוכה שבחצר שאין לה אפילו מחיצה אחת, סבר כרב. ואילו רבא, הסובר שאין אומרים "פי תקרה יורד וסותם" בסוכה שבחצר, סבר כשמואל, שאין אומרים פי תקרה יורד וסותם בכל המחיצות.

ודוחה הגמרא: **אליבא דשמואל, הסובר**

שאינן אומרים "פי תקרה יורד וסותם" בכל המחיצות, **כולי עלמא**, בין רבא ובין אב"י, **לא פליגי**. ולדעת כולם סובר שמואל, שאין אומרים פי תקרה יורד וסותם להקיף סוכה שבחצר מכל רוחותיה.

כי פליגי אב"י ורבא, אליבא דרב, הסובר י"ט-א אמרינן "פי תקרה יורד וסותם" בסוכה שבבקעה:

אב"י, האומר בסוכה שבחצר "פי תקרה יורד וסותם" מכל צידי הסוכה, סבר **כרב**, שאומר פי תקרה יורד וסותם אף כשאין מחיצה אחת קיימת.

ורבא אמר לך: אף אני דעתי כרב, ומה שאין אומרים "פי תקרה יורד וסותם" בסוכה שבחצר, אין הטעם משום שאין אומרים פי תקרה יורד וסותם אלא כשמחיצה אחת קיימת, אלא מטעם אחר, ואפילו לא היתה הסוכה חסירה אלא דופן אחת, אין אומרים פי תקרה יורד וסותם, ואפילו לדעת רב.

כי **עד כאן לא אמר רב התם**, באכסדרה שבבקעה, "פי תקרה יורד וסותם" וכאילו מוקפת מחיצות, **אלא** משום **דמחיצות**, כלומר, פי התקרה, שהוא עובי הכתלים, שהם תחילת המחיצות, **לאכסדרה הוא דעבידי**, לצורך האכסדרה הן עשויות, ולפיכך רואין אותן כאילו הן יורדות וסותמות מארבע רוחותיה.

348. לשיטת רש"י: אם היתה לסוכה מחיצה באחת מרוחותיה, אומרים "פי תקרה" להשלים שאר המחיצות לכולי עלמא, ולא נחלקו אלא בסוכה שאינה מוקפת מחיצות כלל. והקשו התוספות: הרי הגמרא כאן רוצה לפרש שאב"י סבר כרב, הסובר שאומרים "פי תקרה" אף אם

אמרינן "פי תקרה" לאב"י, אף שהרבים בוקעים שם? ועיין עוד מה שכתב בזה הערוך לנר.

347. נתבאר על פי רש"י בערובין, שכתב שהיא כרמלית, אולם הריטב"א כאן כתב שהיא רשות הרבים.

של אב"י, **כשהשוה את קירויו**. כשלא העמיד את סכך הסוכה על תקרת האכסדרה, אלא עשה את סכך הסוכה בשווה לה ממש, ואין שפת האכסדרה ניכרת בתוך הסוכה, ולפיכך אין אומרים פי תקרה יורד וסותם, לפי שאין ניכר כאן "פי" תקרה. (350)

בסורא מתני להא שמעתא [היו שונים את דברי אב"י ורבא] **בהאי לישנא**, כפי שהיא שנויה לפנינו.

אבל **בפומבדיתא** — **מתני**, היו שונים אותם באופן אחר:

סיכך על גבי אכסדרה שאין לה פצימין [אכסדרה שאין לה עמודים סביבותיה רחוקים זה מזה פחות משלושה טפחים, שיחשבו כמחיצות מדין לבוד]. **דברי הכל פסולה**. ואין אומרים פי תקרה יורד וסותם, היות ולא נעשה עובי הנסרים לצורך הסוכה, אלא לצורך האכסדרה.

אבל אם יש לה **פצימין**, בזה נחלקו אב"י ורבא:

אבל הכא, בסוכה שבחצר, דעובי הנסרים שבתקרת האכסדרה **לאו להכי**, לסוכה שבחצר, **עבידי**, אלא לצורך האכסדרה הן עשויות, לכן **לא** נעשות הן כמחיצות לסוכה מדין פי תקרה יורד וסותם. (349)

ומקשה הגמרא לאב"י, שאמר לגבי סוכה שבחצר פי תקרה יורד וסותם:

תנן שנינו במשנה: בית שנפחת וסיכך על גביו, אם יש מן הכותל לסיכוך ארבע אמות, פסולה. **וכן חצר המוקפת אכסדרה**, אם היתה תקרת האכסדרה רחבה ארבע אמות, אי אפשר להכשירה על ידי כותל הבית מדין דופן עקומה.

וקשה לאב"י, **אמאי** אין הסוכה כשרה כשהיה גג האכסדרה רחב ארבע אמות? הרי **נימא "פי תקרה"**, עובי הנסרים שבשפת האכסדרה, **יורד וסותם**, ומדוע צריך להגיע לדין "דופן עקומה", עם ההגבלה שאינה נוהגת דופן עקומה אלא עד ארבע אמות?!

מתרצת הגמרא: **תרנמה**, פירש והעמיד **רבא** את משנתנו, **אליבא דאב"י**, לשיטתו

מחיצה גמורה מועילה היא להחשב כדופן לסוכה, מכל מקום "גוד אחית" לא אומרים בכהאי גוונא, הואיל והלכה למשה מסיני היא, ולא נאמרה אלא כאשר נעשתה מתחילה לצורך חלל זה. אבל באכסדרה שיש לה פצימין, אף שנעשו הפצימין לצורך האכסדרה ולא לצורך הסוכה, כיון שאין אויר שלושה טפחים ביניהם הרי הם כמחיצה גמורה ומועילה כדופן לסוכה, אף שגם לבוד הלכה למשה מסיני היא.

350. כתב רש"י: כל תקרת גגותיהן שווה היתה, ולא שיפוע כעין שלנו, אלא כתקרת עליות.

אין לסוכה מחיצות כלל, והרי אב"י אמר לעיל, "בהיה מודינא לך, משום דהוי כמבוי מפולש", ומבואר, שאפילו היתה הסוכה מוקפת בשתי מחיצות לא אומרים פי תקרה כיון שהרבים בוקעים בה, כל שכן בסוכה שאין לה מחיצות כלל שאין אומרים פי תקרה?! וראה ילקוט מפרשים.

349. **ופירש רש"י**: פי תקרה זה לשם אכסדרה נעשה, להיות מחיצה לחלל זה ולא להיות מחיצה לאויר שחוצה להם. ואף שאם היתה זו

אביי אמר כשרה, רבא אמר פסולה.

ומבארת הגמרא: **אביי אמר כשרה**, כי אמרינן "לבוד". ואף על פי שלא נעשו הפצימין לצורך הסוכה, אלא כחלק מן האכסדרה, הרי זו מחיצה. היות ודוקא לגבי פי תקרה נאמר חילוק זה, אבל לענין "לבוד", כיון שאין ביניהם שלושה טפחים, סתימה גמורה היא, שאין אויר פחות משלושה נחשב לכלום. והיינו, שדין "גוד אחית" הלכה למשה מסיני היא, ולא נאמרה ההלכה אלא כשנעשתה המחיצה לצורך הסוכה, אבל ב"לבוד", מלבד ההלכתא, יש גם "סברא", שכל פחות משלושה טפחים אינו חשוב לכלום.

רבא אמר: פסולה, דסבר לא אמרינן לבוד. וטעמו, משום שאף לבוד הלכה למשה מסיני היא, ומסברא לבד לא היתה נחשבת מחיצה, והלכה זו נאמרה רק כאשר נעשו הפצימין לגדור את הסוכה. אבל כאן, שנעשו הפצימין כדי לגדור את האכסדרה לא מועילה מחיצת הלבוד לסוכה.

ומכריעה הגמרא: **והלכתא — כלישנא קמא**, וכדעת רבא.

ולפיכך, אם סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין, הסוכה כשרה מדין לבוד. וכשאין לה פצימין אין הסוכה כשרה, שאין אומרים פי תקרה יורד וסותם כשלא נעשה תחילת המחיצה לצורך הסוכה.

רב אשי אשכחיה [מצאן] לרב כהנא, דקא מסכך על גבי אכסדרה שאין לה פצימין.

שעשה סוכה בעלת שתי דפנות, אחת מדרום והשניה למזרח. ולא עשה דופן שלישית ברוחב טפח מצידה הצפוני להשלים שיעור הדפנות, שהוא "שתיים כהלכתן, ושלישית אפילו טפח", אלא העמיד את הסוכה בסמוך לאכסדרה שאין לה פצימין, שהיתה מצידה הצפוני של הסוכה, והסמיך את ראשי הקנים של הסכך על תקרת האכסדרה, ופי התקרה של האכסדרה ניכר בתוכה.

וסבר רב אשי, שהיה רב כהנא סומך על תקרת האכסדרה כמחיצה שלישית מדין פי תקרה יורד וסותם.

אמר ליה רב אשי לרב כהנא: וכי לא סבר מר הא דאמר רבא, שדוקא אם יש לה פצימין כשרה מדין לבוד, אבל אין לה פצימין פסולה, ואין אומרים פי תקרה יורד וסותם?!

אחוי ליה, הראה לו רב כהנא לרב אשי [נראה מבפנים ושווה מבחוץ. אי נמי, רש"י לא גרס זאת], שהיתה לסוכה דופן שלישית, רחבה טפח, בפניה הצפונית מזרחית, אך לא היתה דופן זו נראית בתוך הסוכה.

אלא היה נראה טפח זה מבחוץ לסוכה, ושווה מבפנים לה.

כלומר, היתה אותה הדופן נמשכת מהפניה הצפונית מזרחית של הסוכה אל אחורי הדופן המזרחית, לאורך האכסדרה שהיתה רחבה מן הסוכה ונמשכת לאחוריה. וממילא, לעומד חוץ לסוכה בתוך האכסדרה היתה ניכרת המחיצה כתחילת דופן שלישית של

סוכה, אבל לעומדים בתוך הסוכה לא היתה הדופן נראית.⁽³⁵¹⁾

ומועילה דופן זו אף שאין היא ניכרת בתוך הסוכה אלא מבחוץ.

דאיתמר כן לגבי שבת, בדין לחי שמעמידים אותו בפתח המבוי כדי להתיר בו את הטלטול במבוי בשבת, שאם היה הלחי נראה מבחוץ למבוי, ושהוא מבפנים, והיינו, שהעמיד את הלחי בפנינת המבוי לצד רשות הרבים, ולא היה הלחי בולט לתוך המבוי ולא היה נראה בתוך המבוי, אלא נמשך לצד המבוי לאורך רשות הרבים, ונראה הלחי רק לבני רשות הרבים ולא לבני המבוי, אף על פי כן, הרי הוא נידון משום לחי.

ולחי — היינו פצימין.

כלומר, כשם שמועיל פס זה ללחי, כך מועיל הוא גם לדופן סוכה, והיינו שנחשב הלחי הזה כ"פצים" של סוכה זו.

תנא [שנינו בברייתא]: "פסל" היוצא מן הסוכה, נידון כסוכה.

ודנה הגמרא: מאי, מהו "פסל" היוצא מן הסוכה?

אמר [פירש] עולא: קנים מן הסכך היוצאים ונמשכים לאחורי סוכה, חוץ לדופן האמצעית, מאחורי הסוכה.

ומקשה הגמרא: לפירושו של עולא, שמדובר בקנים היוצאים אחורי סוכה, הרי נחשבים הם כסוכה לעצמם ואינם בטלים לסוכה, שהרי הדופן האמצעית חוצצת ביניהם לתוך הסוכה, ואם כן, היאך נכשיר קנים אלו מדין פסל היוצא מן הסוכה? הא [הרי] בעינן בסוכה שלש דפנות, וקנים אלו אינם מוקפים דפנות כלל?!

[אבל קנים היוצאים לפני הסוכה, מהרוח הרביעית הפרוצה, ודאי נידונים כחלק מן הסוכה, ואין צריך שיהיו מוקפים שלוש מחיצות, וכפי שיבואר להלן].⁽³⁵²⁾

לעיל ז א, שלא מועיל טפח בלבד לדופן שלישית, אלא צריך שיעשה טפח שוחק בפחות משלושה טפחים סמוך לדופן אמצעית של הסוכה, ואחריו יעשה צורת הפתח עד סוף הדופן, [יש שכתבו עד משך שבעה טפחים עיין שם], והיאך מועיל כאן טפח לבד? ועיין ברא"ש, שאף כאן עשה רב כהנא צורת הפתח, ומה שצריך טפח שוחק הוא רק מדרבנן. וראה מה שכתב שם עוד, הובאו הדברים בהרחבה בילקוט מפרשים.

352. לפי הפירוש המתבאר בפנים, מבואר בסוגיא שפסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה דוקא אם הוא יוצא לפני מן הסוכה, מהרוח

351. א. רש"י כתב, שהדופן השלישית היתה רחבה "טפח ויותר". וביאור דבריו, שאין הדופן מועילה, אלא אם היא מתחלת מקצה עוביה הפנימי של הדופן המזרחית, ונמשכת טפח שלם אל מעבר לקצה עוביה החיצוני של הדופן המזרחית. ועל כרחק עודפת אותה דופן על טפח כשיעור עוביה של הדופן המזרחית.

ב. תמהו התוספות: היאך מועיל טפח זה לדופן הסוכה, הרי אין היא ניכרת מבפנים כשיעור טפח, ומה מועיל זה שהיא ניכרת מבחוץ?! וכן הקשה הרא"ש, שהרי דופן הסוכה נעשית בשביל היושבים בתוכה, ולא בשביל העומדים חוצה לה?!

עוד יש להקשות: הרי רב כהנא עצמו אמר

צילתה מרובה מחמתה.

ומקשה הגמרא: **אי הכי**, שהיו בסוכה החיצונה כל התנאים הנצרכים להכשר הסוכה, גם שלש דפנות וגם סכך כשיעור, **מאי למימרא?** מאי קא משמע לן שסוכה זו כשרה?!

מבאר הגמרא: לולי חידוש הברייתא שסוכה זו כשרה, **מהו דתימא**, הייתי אומר: **הואיל** והמחיצה האמצעית (353) **לגוואי עבידי**, לצורך הסוכה הפנימית נעשתה, **ולבראי לא עבידי**, ולא נעשתה לצורך הסוכה החיצונית, **אימא**, לא תהיה מחיצה זו מועילה אלא לפנייה, לסוכה הפנימית, ולא לסוכה שלאחריה. **לכן קא משמע לן** הברייתא שמועילה מחיצה זו לשני הצדדים, ואף הסוכה החיצונית נידונת כסוכה לכל דבר. (354)

רבה ורב יוסף, אמרי תרווייהו לפרש את הברייתא באופן אחר: **הכא**, אין הברייתא

ומתרצת הגמרא: מדובר **בדאיכא**, כשיש מאחורי הסוכה שתי דפנות מקבילות זו לזו, והדופן האמצעית של הסוכה משמשת גם כדופן האמצעית של הסוכה החיצונית, ומשום כך נידון המקום ביניהם כסוכה.

ומקשה הגמרא: אף אם היה המקום אחורי הסוכה מוקף מחיצות, היאך נכשירו, **והא** [והרי] **בעינן** שיהיה המקום רחב שבעה טפחים כשיעור **הכשר סוכה?** ואין תוך הסוכה מצטרף להשלים, כיון שמחיצה מפסקת ביניהם, וכשתי סוכות נפרדות הן.

ומתרצת הגמרא: מדובר **בדאיכא** בשטח הסוכה החיצונה שיעור הכשר סוכה.

ומקשה הגמרא: היתכן שלעולם קנים היוצאים אחורי סוכה נידונים כסוכה, **והא** [והרי] **בעינן** שתהיה הסוכה **צלתה מרובה מחמתה?**!

מתרצת הגמרא: **בדאיכא** בקנים שיעור

לצורך הסוכה הפנימית ולא לסוכה זו, מכל מקום כשרה היא. ולדבריו, החידוש בברייתא הוא לא רק בדופן אמצעית, אלא בכל שלושת הדפנות.

ובטעמו של רש"י, עיין משנה ברורה סימן תרלא סעיף ו' **ובשער הציון** שם, שמן הדין היה מקום לפסול גם בדפנות שמן הצדדים הואיל ונעשו לצורך הסוכה הפנימית, אלא שבדופן אמצעית ניכר יותר שכוונתו לעשותה לצורך הפנימית דוקא, וקא משמע לן שעל אף שאין דעתו לעשותה מחיצה גם לצורך הסוכה החיצונית, אפילו הכי כשרה היא.

354. נתבאר על פי רש"י. ותמהו התוספות: מה מחדשת הברייתא בכך שדפנות הסוכה

הרביעית הפרוצה לחוץ, אבל אם הוא יוצא מצדי הסוכה או מאחריה, כיון שיש מחיצה המפסקת בין הפסל היוצא ובין תוך הסוכה אין הוא נידון כחלק מן הסוכה. אמנם יש מן האחרונים שהכשירו מדין פסל גם כשמחיצה מפסקת, ועיין בזה בילקוט מפרשים.

353. כן פירש רש"י, שהנידון בגמרא הוא לגבי דופן אמצעית, המשמשת כדופן אמצעית של הסוכה הפנימית. אבל שתי הדפנות שמן הצדדים, אף שנעשו לצורך הסוכה הפנימית, כיון שאין משמשין לה כדפנות ודאי כשרים הם. אבל הריטב"א פירש דאיירי בסוכה שיוצאים ממנה שתי דפנות מקבילות זו לזו, וקא משמע לן הברייתא, דאף ששתי דפנות אלו נעשו

של שבעה טפחים כשיעור הכשר סוכה, שכן אין בה אלא שתי מחיצות בלבד, הדופן האמצעית ואותה הנמשכת עד סוף הקנים.

קא משמע לן הברייתא, שנידונת כולה כסוכה אחת, והרי היא כשרה אף שלא המשיך את הדופן השלישית עד סוף הקנים. לפי שכך היא עיקר מצות סוכה, שעושה לה שתי דפנות כהלכתן על פני כולה, ודופן שלישית טפח, ואין צריך שתהיה הדופן השלישית נמשכת על פני כולה.

רבה בר בר חנה אמר בשם רבי יוחנן,

דנה בקנים היוצאים לאחורי סוכה אחר דופן אמצעית, אלא בקנים היוצאים לפניו מן הסוכה, לצד רוח רביעית הפרוצה, ובאופן דמשכא ואולא חדא דופן בהדיהו, דופן אחת מדפנות הסוכה נמשכת ומהלכת עד סוף הקנים.

מהו דתימא, היינו סבורים לומר, כיון שלא המשיך גם את הדופן שכנגדה עד סוף הקנים, גילה בכך דעתו שאינו חפץ לצרף אותו מקום לסוכתו, אלא סוכה נפרדת היא, ועל כן יש לפוסלה, הואיל והא לית בה, שאין בה בסוכה החיצונה הכשר דפנות⁽³⁵⁵⁾

הפנימית שאינם אלא בנין עראי, אפשר שלא יעשו דפנות לסוכה החיצונית, קא משמע לן.

355. כן פירש מהרש"א, שכוונת הגמרא "והא לית בה הכשר סוכה" — שאין בה הכשר דפנות של שבעה טפחים. ובערוך לנר תמה, שהרי מלשון הגמרא לעיל בפירושו של עולא "והא בעינן הכשר סוכה", משמע שהכשר סוכה פירושו שטח רחב שבעה טפחים, ולא הכשר דפנות!?

ולפיכך פירש, שלא היתה כוונת הגמרא לומר שחסר בשיעור הדפנות, אלא סברה הגמרא שפסל היוצא מן הסוכה אינו צריך דפנות כלל, אבל כאן כיון שדופן אחת יוצאת ונמשכת על פני כל אורך הפסל, שמא נחשבת היא כסוכה לעצמה, ואם כן צריך שיהיה שיעור הפסל שבעה טפחים על שבעה טפחים כשיעור הכשר סוכה. קא משמע לן הברייתא, שאין נחשבת סוכה לעצמה, אלא הכל סוכה אחת. ואף שרק דופן אחת מהלכת על פני כולה, ואילו הדופן שכנגדה מקיפה רק את חלקה הפנימי, די בכך, שהרי עיקר מצות סוכה היא בשתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח, וראה עוד בילקוט

הפנימית כשרות לשמש גם כדפנות לסוכה החיצונית, הרי הלכה זו מבוארת כבר במשנתנו, בחצר מוקפת אכסדרה שנעשו מחיצותיה לצורך האכסדרה או לצורך הבית הסמוך לה, ואף על פי כן אם אין ביניהם לסכך הכשר ארבע אמות, נעשות הן דפנות לסוכה מדין דופן עקומה, ומוכח שאין צריך שיעשו הדפנות לצורך סוכה זו דוקא!?

ומחמת קושיא זו פירשו התוספות באופן אחר, שהנידון בגמרא אינו לגבי דפנות הסוכה שנעשו לצורך הסוכה החיצונית, אלא לגבי אותם קנים היוצאים חוץ לסוכה שכלל לא נעשו לצל, שכן לא היתה דעתו לשבת תחתיהם. וקא משמע לן, שאפילו הכי כשרים הם לסיכוך. אלא שיש להבין: אם אכן לא נעשו קנים אלו לצל, מדוע יהיו כשרים לסיכוך!?

וכתב המאירי, שאין צריך ליחד את הסכך כולו לשם צל, ודי בכך שתחילת עשייתו היתה לכך.

והריטב"א כתב לישב את קושית התוספות: דסברה הגמרא, שכתלי הבתים הואיל ובנין קבע הם, ודעתו לעשותם לכל מיני התשמישים, נעשים דפנות הם לסוכה. אבל דפנות הסוכה

לפרש הברייתא באופן אחר: **לא נצרכה ברייתא זו, אלא לסוכה שרובה צלתה מרובה מחמתה, ומעוטת המתה מרובה מצלתה, כך שהסוכה בכללה, צילתה מרובה מחמתה.**

וכוונת הברייתא לחדש: **מהו דתימא, הייתי אומר, תפסל הסוכה בהך פורתא, בשביל אותו המיעוט שחמתו מרובה,** (356)

קא משמע לן שמותר לשבת בכולה, אפילו תחת המקום שחמתו מרובה מצילתו. (357)

ולפירוש זה, שאין הפסל יוצא ממש מן הסוכה, **מאי לשון פסל ה"יוצא" מן הסוכה שנקטה הברייתא? — יוצא מהכשר סוכה, שאינו מסוכך כהכשר סוכה.**

רבי אושעיא אמר לפרש הברייתא באופן אחר: לא נצרכה ברייתא זו, אלא לסכך פסול פחות משלשה טפחים המונח בסוכה קטנה, שאין בה אלא שבעה טפחים על שבעה טפחים, שהוא אינו פוסל את הסוכה, אלא מצטרף להשלים לשיעור הכשרה. [שאם אינו מצטרף, ממילא היא פסולה, היות ואין בה שבעה טפחים העשויים בהכשר].

ומאי פסל ה"יוצא" מן הסוכה ששינוי בברייתא?

יוצא מתורת סוכה, שחלק מן הסכך אינו ממין הכשר לסיכוך.

מתקיף לה רב הושעיא: מדוע צריכה הברייתא להשיענו הלכה זו, שאין סכך פסול פחות משלושה טפחים פוסל בסוכה קטנה? הרי אפילו לא יחא זה סכך פסול אלא אויר, שחמור יותר, ופוסל בסוכה גדולה בשלושה טפחים, שלא כסכך פסול שאינו פוסל אלא בארבעה,

וכי אויר פחות משלשה טפחים בסוכה קטנה מי פסיל? הרי ודאי אינו פוסל את הסוכה, וכל שכן סכך פסול שאינו פוסל, ומאי קא משמע לן הברייתא?!

אמר ליה רבי אבא לרב הושעיא: אכן לא היתה כוונת הברייתא לחדש שסכך פסול פחות משלושה מצטרף להשלים שיעור הסוכה. אלא, ללמדנו בא, שהקילו בסכך פסול יותר מאויר. דזה, סכך פסול, מצטרף להשלים שיעור הסוכה, ואף ישנים תחתיו, ואילו זה, אויר פחות משלושה טפחים,

מפרשים.

356. רש"י גרס: "מהו דתימא תפסל בהך פורתא". ולפירוש זה משמע שתפסל הסוכה כולה מחמת אותו המיעוט שחמתו מרובה מצילתו, משום דסברה הגמרא, שנידון מקום זה כסכך פסול או כאויר, ומדובר באופן שמפסיק סכך זה בין דופן הסוכה לסכך הכשר. או שמדובר בסוכה קטנה וממעט מקום זה את שיעור הסוכה.

אבל הר"ן גרס: "מהו דתימא האי לחודיה

קאי והאי לחודיה קאי". והיינו, שאין הסוכה כולה נפסלת מחמת אותו מקום, אלא דקא סלקא דעתך שאין מקום זה נחשב כחלק מן הסוכה כיון שאינו מסוכך כראוי ואסור לישן תחתיו, קא משמע לן.

357. וכתב הר"ן: מיהו אפשר שלא התירו לישב תחתיו אלא רק כשאינו רחב שבעה טפחים כשיעור הכשר סוכה, אבל אם היה בסוכה מקום שבעה טפחים שחמתו מרובה מצילתו, צריך עיון אם נכשיר אותו על ידי צירוף שאר הסוכה.

שאורבים בו לעופות, ועשוי בצורה משופעת ככוורת, שגגו וקירותיו אחד הם], והיינו, שהעמיד שתי דפנות ממין הכשר לסיכוך זו כנגד זו כשהם מוטות באלכסון ודבוקות זו לזו בראשן, ואין לסוכה זו גג נפרד מדפנותיה, אלא הכל אחד.

או שפמכה לדופן סוכתו לכותל, שהטה את ראשי הקנים באלכסון, כאשר רגליהן מרוחקות מן הכותל, וראשיהן מונחים בזווית על הכותל.

רבי אליעזר פוסל סוכה זו מפני שאין לה גג, שאינו ניכר מהו הגג שלה ומהן הדפנות. שסבר רבי אליעזר, כמאן דאמר "שיפועי אוהלים לאו כאוהלים". כלומר, דין אוהל הוא רק כאשר יש לה גג רחב טפח, ולא כאשר ראשה משופע. (360)

מצטרף להשלים שיעור הסוכה, ואין ישנים תחתיו. (358)

ומקשה הגמרא: ומי איכא מידי [האם יש דבר שכזה] דאצטרופי מצטרף להשלים השיעור, והוא עצמו אינו כשר?

אמר [מתרץ] רבי יצחק בן אלישב: אין, אכן יש כדבר הזה! טיט הנרוק [עפר מעורב במים, והוא רך כל כך שאפשר להוריקן מכלי לכלי] יוכיה, שמצטרף הוא לארבעים טאה, להשלמת שיעור מקוה, ואילו הטובל בו במקוה העשויה כולה מטיט הנירוק (359) לא עלתה לו טבילה, שאינו נחשב כמים ממש.

מתניתין:

העושה סוכתו כמין צריף [סוכה של ציידים

אולם המאירי נקט בפשיטות שאפילו אם היה באותו חלק שחמתו מרובה מצילתו שבעה טפחים כשיעור הכשר סוכה מותר לשבת תחתיו, כיון שהסוכה בכללותה צילתה מרובה מחמתה.

358. ודוקא שמהלך האויר על פני כל הסוכה, או שיש בו כדי שיעור ראשו או רובו. אבל אם היה האויר פחות מזה, ישנים תחתיו [רמ"א סימן תרלב סעיף ב, ומשנה ברורה שם]. ועיין תוספות לעיל יח א ד"ה אין לבדו באמצע, ומה שצינו מדברי הריטב"א שם.

359. דין זה מבואר במשנה במסכת מקואות: אלו מעלין [משלימין לשיעור מקוה]: השלג והברד, הכפור והגליד והמלח וטיט הנירוק. הרי למדנו, שטיט הנירוק משלים את המקוה. אבל אם טבל במקוה העשויה מטיט הנירוק לבדו לא

עלתה לו טבילה, כן פירש רש"י. ותמהו התוספות: הרי אין הנידון דומה לראיה, שהרי גבי סוכה אנו באים לומר, כי אף שמצטרף האויר להשלים שיעור הסוכה מכל מקום אין ישנים תחתיו, ואילו בטיט הנירוק לא נאמר על מקוה שטיט הנירוק הצטרף להשלים שיעורה שאין טובלים בה? ולפיכך פירשו התוספות, כי בשעה שטיט הנירוק מצטרף להשלים את שיעור המקוה, אין יכול לטבול אלא במים ולא בטיט הנירוק. וראה שם שהוכיחו כן בכמה הוכחות.

360. וביאור הדברים: מזה שהצריכה התורה שתהיה הסוכה עשויה בדפנות וסכך, יש ללמוד שצריך שתהיה הסוכה נחשבת כאוהל. וסבר רבי אליעזר שסוכה אשר אין מחיצותיה ניכרות לבדן וגגה לבדו, אינה חשובה אוהל. ואילו לדעת